

Мр Добривоје Јовановић
Историјски архив Јагодина

ИЗВЕШТАЈ О СТАЊУ ЗАТВОРА У ЈАГОДИНИ

Попечитељству правосудија
№ 2421.
2. јунија 1861.
У Јагодини¹⁴⁸

Сходно преписанију Попечитељства правосудија од 28. пр. м. № 3683. од стране потписаног окр. нач. и Председатеља окр. суда упућујемо известије о стању постојеће апсане при окр. Надлежателствима, Начелство ово у оригиналу подноси том попечитељству на његово употребленије.

Попечитељству Правосудија
29. маја 1861.
У Јагодини

Потписани поступивши по предписанију Попечитељства Правосудија од 28. пр. м. № 3633 следујуће му за тамо изложена питања унутрашње зграде, у којој се апсеници ово-окружног начелства и Суда држе, изјављује и то:

1. Зграда у којој се апсеници оба именована надлежателства држе, скоро је и од тврдог материјала озидана, има под кровом својим поред прохода и 1. куине, 8 одељења-соба- и то: 2. собе у које се стављају окривљени за време полицајног изслеђенија и суђења, 5. соба у којима се држе судеиски апсеници за време изслеђења и суђења, и 1. соба која служи за чуваре-пандуре-оба Надлежателства.

Од именоване ове собе у које се стављају полицајни окривљеници за време изслеђења и суђења једна служи за лица отменије класе за оба Надлежателства, и има свезу са куином а посредством ове и са пандурском собом. Прочим 5. соба за судеиске апсенике немају између себе никакве свезе, већ су тврдим зидовима између себе преграђене, све тврдим затвором снабдевене и малтерисане и циглом патосане. Споља пак зграда ова још не малтерисана стоји, а сва је у правој линији постројена. Раздељена соба за

¹⁴⁸ АС, Ф III, р – 125/1861.

полицајне апсенике од оне судејске зидом је преграђено и вратима у ходнику постављеним тако, да се из пандурске собе излази у ходник, а одавде лево и десно иде на врата и једни и други соба, и на врата конка који у авлију воде.

2. Собе у које се стављају они који издржавају полицајном влашћу досуђени затвор оне су исте ове које су предидућој тачки овога акта тумачене, и нема за ове одвојеног затвора.

3. Тако исто именоване у 1.вој тачки овога известија 2. собе за полицајне апсенике, служе за затвор они лица, који овде у месту издржавају судом досуђени затвор, као и они који би се задржали за и већу судом досуђену казну затвора, овде издржавају.

4. За затвор дужника које суд кад томе места по грађанском поступку има, у такви ставља, служи она соба која је у 1 вој тачки овога акта за отшена лица означена.

5. Кревета има у свима собома, које служе за затвор и судски и полицајни апсеника у вопросној апсани, и то: од растови дасака на утврђеним клупама добро уковани преко целе ширине соба, само што у предњој дужини има остављен доста простран ходник поред кревета у свакој соби.

6. Ствари које би служиле за потребу затвореника или би се за њи употребљавале, било за време ислеђења и суђења код полицајне или судске власти, било за време издржавања казне затвора, никакви нема, и сви затвореници ако своје ствари у затвору потребне имају, као простирку и покривку донесу, том се и служе, а ако своје ствари немају, као што ји већина заиста и нема, они онако на голим креветима без икакве простирке и покривке спавају, па и саме тестије за воду сами затвореници за себе морају набављати.

7. У собама које служе за затвор апсеника полицајни по пространству њиовом могло би стати по 10. апсеника узимајући цео простор соба, но по пространству кревета могу на овима по 5. лица комотно стати. Сви 5. пак соба у којима се судски апсеници држе много су мање од горњи двеју соба за полицајне апсенике и по Лекарском мненију не смеду више од 4 лица у једној соби затворена бити, ако се жели задржати чист ваздух ради обдржавања здравља у затвору наодећи се лица.

8. Према числу житељства и према досадањем практичном искуству, може имати под изслеђењем полицајном највише 10 до 20 лица у једном, изузимајући извештајне и неподвижене догађаје, по којима може много веће число у затвору доћи, но што су случајеви који се тек могу догодити, и ово се число од 10 до 20 лица најдаље за четири дана умањи, или сасвим престане, јер се кривци за то време или отпусте или суду предају.

9. По досадањем практичном искуству и према числу житељства може се уједан ма под ислеђењем и суђењем окр. Суда изузимајући извештајне догађаје, од 30 до 40 лица у затвору наћи, који по више времена траје.

10. Лица који у један ма издржавајући полицајну казну затвора, могу у затвору наћи, може бити 5. до 8. но и то у врло ретки случајеви, да толико лица уједном на полицајну казну затвора издржавају, него обично догоди се да има у затвору 2. до 4. лица полицајно осуђена.

11. По досадањем практикувању може се узети, да може у једно време доћи на издржавање затвора овде у месту судом осуђена на затвор до месец дана лица, рачунајући по распису Начелства од 2. децембра пр. год. РН. 9412. свега до 5 лица, узимајући у ово число и оне који би се из какви узрока оставили, да овде и већи затвор издрже. Овде се има и то приметити, да се догађа, да више лица судом на већ затвору осуђена, буду спроведена у један ма полицајној власти на извршење пресуде, и док се код полицајне власт и све спреми да се иста осуђена лица куда надлежи пошљају, протече 2 - 4 и до 6. дана, и за то време ова осуђена лица морају бити у затвору полицајном. Такви лица може се у један ма у полицајном затвору до 12. наћи.

12. Осим свега наведеног догађа се, да се међу означеним бројевима лица и у полицајном и судејском затвору, или под ислеђенијем и суђењем или под издржавању казне затвора нађу и по неколико женски лица, које се у одвојену собу, почем нема одвојене зграде за иста по 4. тачки расписа од 2. децембра пр. год. ставити морају, и онда се мушка лица из ти соба морају преводити у друге собе гди се остали мушкарци у затвору држе, а томе се цела апсана притењава, и почем сва одељења имају свезу са ходником то се у време пуштања апсеника напољу не може избећи сообраштање мушки са женским, и зато женским лицима није обезбеђено морално поведеније, па ма какве честности та женска лица била.

У полицајном пак затвору кад се догоди да се мушка отмена лица у ону за њи одређену собу у затвору том налазе, онда за женска отмена лица нема друге собе, но или оне које су за веће кривце одређене, или да се са мушкима заједно у затвор ставе, што би са свим било противно правилима морала, и што би вређало нежност женског пола.

Кад се дакле узме све шпреднаведено у призрење и кад се зна да могу сви они бројеви лица у тачки 8, 9, 10 и 11-тој овога а означена у једно исто време у затвору и судејском и полицајном бити, онда се види да би у свакој соби судејског затвора морало доћи по 8 лица, а у две постојеће собе полицајног затвора по 22 лица, а то би велика на полицајни лица била у појединим собама затвора.

Како пак по мненију окр. лекара не сме више од 4. лица у једној соби затвора бити, тако се јасно види да је сада постојећа апсана тескобна као што то описано стање исте показује.

Поред тога има се и то приметити да она соба која за отменију класу затвореника одређена нема никакву разлику у своме строју од остали соба у које се кривци већејег рода и као лица просте класе стављају, сем што изнутра има свезу са куином а чрез ове и са пандурском собом.

Затвор дакле за отменију класу људи као што се види целисходног нема, него се и они стављају поготову у онаки исти затвор као и остали кривци већег рода и као људи просте класе, а то је чувству човечности и духу времена несаобразно.

Исто тако нема целисходног затвора ни за она лица која се под изслеђенијем полицајном налазе и који кривица још доказана није, па зато је још и неизвестно оћеду ли бити криви или оправдани, него се и ови стављају у затвор заједно са кривцима и осуђеницима већег рода, а то је за њи врло неправедно, сувише још ако се као невини по учињеном изслеђенију покажу.

Да би дакле имало целисходног затвора за отменију класу људи били они под судејским или полицајним затвором, и за она лица који се кривица тек извиђа, а тако исто да би имало целисходност затвора за отменију и простију класу женски лица и да би сви затвори за означене 4. категорије лица а и сада постојеће апсане са нуждним стварима снабдевене бити могле подписани по саслушеном мненију окр. Инжињера налази за потребно да је преко нужно да се затвори за кривце овој власти, и свој категорији добро уреде или бар регулирају, па тако и удостијним и довољним учине, и по томе су мненија:

а) Да се недалеко од постојеће апсане, почем одма до ове има довољног и угодног плаца, оснује и начини једна одвојена и за себе устројена зграда на овај начин: т. ј. да буде у целини озидана од тврдог материјала, да има под својим кровом довољно просторија 4. дељења – собе – са 3 кујне и ходником од који ове кујне да служе за две собе, а она једна опет за две собе, а она једна опет за две собе, а изнутра ни собе ни кујне да немају између себе отворене свезе, и да има три прохода; Строј ове зграде да буде са свим као приватне добро начињене куће.

Од ове 4. собе са кујном и проходом једна да служи за затвор отменије класе људи, друга са кујном и проходом за оне који се под изслеђенијем полицајним налазе и који кривица још доказана и обелодањена није; трећа за женска лица отменије класе, и четврта из призрења на нежним или бар на слабији састав женског пола, за женске просте класе па ма у каквом роду преступленија оне биле, и за ове две собе да буде једна кујна и проход, а и ходник да буде на средини од мушки соба зидом преграђене.

б) Да се у првој соби начине по наособ 6. угодни од дасака кревета за поједину персону, у другој и истој да се начини преко целе собне ширине до половине собе дужине уредан кревет за десет персона.

в) Да се за прву и трећи собу набави по један астал са по 3. сламне столице; по две тестије и по два дрвена легена.

г) Да се лицима која се у првој и четвртој соби у затвору наоде, допусти да могу своју простирку и покривку онде донети и употребити.

д) Да се за другу и 4 – ту собу набаве 10 сламарице, 10 ћебета, и 10 сламни јастука, 3 тестије и 3 дрвена легена.

ј) Да се за постојећи сада, за кривце и полицајне и судејске, затвор набави за сваку собу по 4 сламњаче, 4 ћебета, по 2 тестије за воду, и по један шафољ за нечистоћу.

Но док се она зграда у тачки а) означена не построји, да се она соба у тачки 1. вој овога извештаја за отменија лица опредељена, не снабдева са стварима у раздељку првом ове тачке изложеному, но за ову да се набави један астал, 3 сламне столице и 2 тестије за воду, а простирку и покривку да затвореници у истој соби своју сопствену употребљавају.

Престојеће известије о стању постојеће апсане, и о целисходној апсани, и по унутрашњем уређењу њиовом подписана лица устроивим, подnose таково у покорности Попечитељству правосуђа по његовом зактеванију на употребљеније.

Начелник окр. Јагодинског
Мајор

Дуж. Преседатеља Суда окр. Јагодинског
Одправљујући член укинутог Апелац. суда
Капетан

*Зграда окружног и средског начелства у Јагодини
(својина ЗМЈ)*